

آمادای، طرحی برای توسعه یا گزافه‌ای در حد شعار

ب‌توان حداقل از آن به‌عنوان شروع به‌کار اجرای طرح یاد کرد البته ناگفته نماند که در جواشی پل شهید همدانی و در امتداد بلوار نجفی (در بخش کوچکی از منطقه فرهنگیان) نیز بوستانی ساخته شده که ظاهراً بخشی از پروژه پل را تشکیل می‌دهد اما با توجه به بُعد مسافت با منطقه (تپه پیسا) از این میزان فضاسازی هم (چه کمی و چه کیفی) نمی‌توان به‌عنوان سرآغاز ساخت یک پارک فرامنطقه‌ای (آنگونه که مسئولان وعده داده‌اند) یاد کرد. تازه به قول برخی حتی اگر هم کلنگ کار به زمین بخورد معلوم نیست که با این سبک مدیریت باید تا چند ۱۰ سال منتظر اتمام آن بود که البته مشخص هم نیست بین کار، باز تصمیم‌گیران چه تغییری در آن بدهند و یا من و شما عمرمان قد بدهد که تمرش را ببینیم یا نه؟

طرح‌های نیمه‌تمام دیروز، آمادای برای فردا

و اما در حالی که امروزه بخش عمده سرمایه‌های کشور برای در حال توسعه به تصمیم‌گیری، اجرا و متعاقباً کمیت، کیفیت، شیوه و زمان اجرای پروژه‌های عمرانی و زیربنایی آن اختصاص داشته و اساساً یکی از عوامل رشد و توسعه اقتصادی هر جامعه موفقیت در اجرای پروژه‌های عمرانی آن محسوب می‌شود اما برعکس در کشور ما و به‌صورت خاص استان همدان که برحسب اتفاق داعیه کلان‌شهری را دارد وجود ده‌ها پروژه ریز و درشت نیمه‌کاره و تعطیل به‌عنوان پاشنه آشیل و نقطه ضعف توسعه در حال خودنمایی است و البته قسمت بد ماجرا هم این است که مشخص نیست چه زمانی بتوان شاهد بهره‌برداری از این پروژه‌ها بود؛ گو آنکه انتظار تسریع در اتمام پروژه به اندازه کیفیت اجرای آن‌ها مهم است.

موضوع این است که کلنگ‌زنی‌های بی‌ضابطه و غیر کارشناسی و متعاقباً تأخیر، کندی و عدم پیشرفت در پروژه‌های عمرانی شهری نه‌فقط باعث بروز مدیریت شهری ناپایدار می‌شود بلکه، بازسازی و توسعه فضای شهری را نیز به‌طور جدی در معرض تهدید قرار خواهد داد البته عمده‌ترین معضله‌ای که اغلب پروژه‌های بزرگ با این مواجه هستند تأخیر در فازهای مختلف و در نهایت اتمام کار پروژه می‌باشد که کارشناسان آن‌را در قالب چند عنوان اصلی یعنی اشتباه و عدم دقت در برآوردهای قدماتی، اضافه شدن حجم یا اقلام کارها، فن اجرا، نقایص، مشکلات و روش‌های اجرایی و در نهایت مشکلات متفرقه طبقه‌بندی می‌کنند.

البته علاوه بر مسائل پیش گفته فوق که با وضعیت ساخت و سازهای شهر ما شباهت بسیار داشته که این نشانه عدم پویایی در حل مشکلات اجرایی پروژه‌ها در شهر همدان است؛ اما به‌صورت خاص موضوعاتی دیگری نیز همچون بی‌توجهی به بحث اعتبارات مورد نیاز، وجود طرح‌های ناتمام قبلی، سلیقه‌پردازی و تصمیم‌گیری‌های احساسی و غیر کارشناسی، تک‌روی و جبهه‌گیری مدیران و... هم در این امر مؤثر هستند که باعث شده در سال‌های اخیر اجرای بسیاری از طرح‌های عمرانی و توسعه‌محور در شهر همدان با مشکلات اساسی و بنیادین مواجه شود.

حقیقت این است که ساخت تقاطع‌های غیرهمسطح، پارکینگ‌های طبقاتی، پارک و... قطعاً نمادهایی از توسعه در شهرهاست اما با وجود تبعات کندی اجرا و عدم اتمام طرح‌های بزرگ عمرانی در سال‌های اخیر کاملاً محسوس و مشهود بوده، نه‌فقط نمی‌توان گفت که این طرح‌ها به نمادی از توسعه مبدل بلکه حتی به‌نوعی نیز باعث کندی آهنگ حرکت و سرمایه‌سوزی هم شده‌اند.

بر اساس نتایج به‌دست آمده از بررسی‌ها و نظر به پیچیدگی و اختصاصی بودن هر پروژه عمرانی شهری، احتمال افزایش زمان اجرا با توجه به محدودیت‌های اجرایی دور از ذهن نخواهد بود؛ اما باید برنامه‌ریزان با بررسی همه‌جانبه طرح طوری کار کنند که بتوانند پروژه را با حداقل تغییرات نسبت به برنامه زمان‌بندی اولیه به پایان برسانند که در این میان ضرورت دوری از سلیقه‌پردازی و مدیریت سنتی و پیاده‌سازی مدیریت نوین به خصوص وجود سیستم مدیریت پروژه و به‌کارگیری علم مدیریت زمان، هزینه، کیفیت، اثلاف، هدف، ریسک، ارتباطات، تدارکات و منابع انسانی ازجمله مقلاتی است که توجه به آن‌ها در سیستم مدیریت پروژه الزامی است و توجه به این مطالب می‌تواند مدیریت شهری را به سمت ایجاد شهری پایدار سوق دهد.

دو مشاور متخصص نیز مطالعات امکان‌سنجی طرح را بررسی و مقدمات کار و اقدامات مربوط به نقشه‌برداری پارک را با لحاظ کردن همه پیوست‌های زیست محیطی با هدف وارد آوردن کمترین خسارت به محیط زیست و منابع طبیعی شاهکارهای مجمع عاقلان تصمیم‌گیر و مدیریتی اجرایی شهر همدان با انگیزه محرومیت‌زدایی و توسعه متوازن شهر در یکی از مناطق محروم و ورودی همدان که به‌نوعی نیز استراتژیک و مهم محسوب می‌شود احداث شود تا علاوه بر رونق منطقه سبب کاهش برخی آسیب‌های اجتماعی، ساخت و سازهای غیر مجاز و پیشرفت منطقه در عرصه‌های مختلف گردد.

البته به گفته مسئولان وقت، پروژه آمادای در بخش‌های مختلف و با کاربری‌های متفاوت تشریف شده تا بتواند به‌صورت حداکثری و با کیفیت مثال‌زدنی در عرصه‌های مختلف ورزشی، فرهنگی، اجتماعی و تفریحی پاسخگوی نیاز مردم شهر و مسافران باشد در عین حال و به دلیل تاریخی بودن منطقه (تپه پیسا) در همان شروع کار مقرر گردید تا با هماهنگی میراث فرهنگی و برگزاری جلسات کاملاً هماهنگ کارشناسی بخشی از منطقه آمادای را هم به پارک باستان‌شناسی تبدیل کنند (چیزی شادی شبیه موزه میدان امام)

که صدالبته و به ادعای مسئولان این اقدام نیز در نوع خود کم‌نظیر تلقی می‌شد.

حالا اما پس از گذشت تقریباً چهار سال از کلید خوردن طرح و ارسال نقشه آن برای کارشناسی و تصویب اداره کل مسکن و شهرسازی و اینکه و تصویب اداره کل مسکن و شهرسازی و اینکه

حالا اما با ورود به سال ۱۴۰۱ هنوز آمادای کدایی شهر همدان نه‌فقط رنگ و بوی پارک بوستان را به خود نگرفته بلکه همچنان در همان فضای ساکن و راکد سیاه و خاکستری چند ۱۰ ساله خود که محلی امن برای معتادان و موادفروشان بوده باقی مانده و کشاورزان این منطقه نیز گماکان بدون هیچ گونه مشکلی در حال کار و فعالیت هستند.

در واقع درست مثل خیلی از پروژه‌های شهری همدان در خصوص آمادای هم نه خبری از نقشه و طرح در میان است و نه فعالیت اجرایی که

موافقت و صدور مجوز اجرای طرح، کارگروه‌های مدیریتی و اجرایی نیز برای مراقبت، تجهیز و نگهداری زیرساخت‌های پارک نیز در حال آموزش دیدن بوده و یا حتی به‌صورت میدانی مشغول به فعالیت می‌شوند.

همچنین هم‌زمان با این فرآیند کارگروه‌ها و گروه‌های متولی اجرای پیوست‌های فرهنگی و هنری هم با لحاظ نمودن همه مؤلفه‌های فوق در حال برنامه‌ریزی و ارائه ایده‌های خلاقانه در جهت ایجاد محیطی شاد، مفرح و فرهنگی در منظر مراجعان هستند که نتیجه چنین تلاش‌های جمعی را می‌توان در رتبه‌بندی کمی و کیفی پارک‌های جهانی چون گلدن گیت، سنترال پارک، پارک های شهر لندن یا پارک بیهای در چین و...

دید.

اما چند سال قبل و در اوج تصمیم‌گیری‌های احساسی و کلنگ‌زنی‌های غیر کارشناسی و کیلویی که با شعار توسعه یک‌شبه استان و شهر همدان انجام می‌گرفت به یک‌باره هوس ساخت یک پارک بزرگ فرامنطقه‌ای درون‌شهری هم به سر

مسئولان زد.

البته و آرتیچاکه طرح مشابه این مسئله یعنی پارک فرامنطقه‌ای سد اکباتان هم بر اساس تمام هدف‌گذاری‌ها کاملاً به نتیجه رسیده و در

چرخه استفاده کامل و حداکثری از همه امکانات توسعه‌یافته و پیشرفته قرار گرفته بود؛ بنابراین

اراده مدیران شهری و تصمیم‌گیران بر آن شد تا

بنابراین با توجه به افزایش جمعیت شهرها این‌گونه نیست که احداث فضاهای سبز به یک‌باره و بر اساس یک موج احساسی و فاقد پشتوانه علمی، مدیریتی و یا سرمایه‌گذاری مناسب انجام شود بلکه اجرای هر طرح مبتنی بر تجربیات گذشته، نیاز، بایستگی روز و در نهایت هدف‌گذاری‌های آینده صورت می‌گیرد.

در این کشورها پس از بررسی و گرفتن تصمیم‌های لازم مبتنی بر خرد جمعی در ساختار مدیریت شهر، کار گروه‌های علمی و اجرایی ضمن مشخص نمودن شیوه و زمان‌بندی اجرا به فراغ کار می‌روند اینکه ابتدا موقعیت سایت مشخص شده و کاربری زمین‌های اطراف سایت شناسایی و بررسی می‌شود، توپوگرافی زمین و درجه شیب مشخص می‌گردد و متعاقباً مراحل دیگر شامل،

بررسی زهکشی و شناسایی آب‌های سطحی داخل سایت، بررسی و تشخیص پوشش گیاهی مانند اهمیت بصری گیاهان و انتخاب نوع و اندازه گیاهان، بررسی شرایط اقلیمی مانند جهت تابش نور خورشید در فصول مختلف سال، مکان‌یابی الگوهای سایه و آفتاب‌گیر، بررسی ساختمان‌های موجود مانند نوع معماری و نوع مصالح ساختمانی، تشخیص و مکان‌یابی الگوهای سایه، تشخیص و مکان‌یابی مناطقی که در معرض آفتاب شدید هستند، در دستور کار قرار می‌گیرد.

البته مضاف بر موضوعات پیش گفته معماری ارتفاع و نوع مصالح ساختمانی، شناسایی تأسیسات مانند مشاهده و تشخیص عناصری مانند خطوط آب، فاضلاب، گاز و بررسی سیستم روشنایی و تجهیزات و عناصر آن فضاها و هویت‌های آن مانند تشخیص فضاهای بیرونی در ساختار، کاراکتر و احساس در این فضا، تشخیص و مکان‌یابی محل‌های پر سر و صدا مانند ارزش‌های تاریخی، نیازهای محلی، کاربری زمین برای تأسیسات شهری نیز در این موضوع بسیار مورد توجه قرار گرفته و برای آن‌ها فکر و ایده‌های متنوع ارائه می‌شود.

البته تمام فرآیند ساخت پارک تنها به بحث ساخت‌وساز زیرساخت‌ها منتهی نشده و به مجرد

سپهرغرب، گروه شهر - عباس سریشی؛ ساخت تقاطع‌های غیر هم‌سطح، پارکینگ‌های طبقاتی، پارک‌ها و... قطعاً نمادهایی از توسعه در شهرهاست اما با وجود تبعات کندی اجرا و عدم اتمام طرح‌های بزرگ عمرانی که در سال‌های اخیر کاملاً محسوس و مشهود بوده، نه‌تنها نمی‌توان گفت که این طرح‌ها به نمادی از توسعه مبدل بلکه حتی به‌نوعی باعث کندی آهنگ حرکت و سرمایه‌سوزی هم شده‌اند.

کارشناسان و صاحب‌نظران بر این عقیده‌اند که پارک‌ها به‌عنوان بخش مهمی از فضاهای عمومی شهری به دلیل کاربری‌های خاص خود باعث سرزندگی و جنب و جوش شهر می‌شوند. اهمیت پارک‌ها در شهرهای امروز به حدی است که وجود آن چه به‌لحاظ وسعت و سرانه فردی و چه از منظر کیفیت و ارائه امکانات کافی برای همه گروه‌های سنی، یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی شهرها به حساب می‌آید زیرا باعث حضور اجتماعی و اختیاری شهروندان و لذت بردن آن‌ها از اوقات فراغتشان می‌شود. درعین حال و در شهرهای بزرگ و شلوغ نیز فضای سبز پارک‌ها علاوه بر ایجاد آرامش برای شهروندان ریه‌های شهر نیز محسوب می‌شوند.

البته هدف از ساخت پارک نیز متنوع است اما کلیدی‌ترین ویژگی در ساخت پارک، نگاه به آن به‌عنوان یک محل تجمع انسانی در کنار طبیعت است؛ بنابراین در فضای شهری طراحی پارک از آن جهت که یکی از مکان‌های کلیدی در اجتماعات انسانی به حساب می‌آید، مهارت خاصی را طلب می‌کند؛ چراکه پارک می‌تواند محلی برای گذران اوقات فراغت، دورهمی‌های خانوادگی، انجام فعالیت‌های ورزشی و حتی تجارت باشد.

کارشناسان بر این نکته تأکید ویژه دارند که شهرهای امروزی فضاهایی هستند به‌شدت بیگانه‌ساز که به‌نظر می‌رسد معضلات مدرنیته در آن‌ها بیش از مزیت‌های آن باشد؛ بنابراین در یک چنین شهرهایی پرسه‌زنی و وقت‌گذرانی در پارک گریزگاهی مهم برای فرار از بیگانگی است که شهر به‌وجود می‌آورد. منتها نباید غافل بود که طراحی پارک بدون توجه به شرایط محیطی و بافت محلی می‌تواند به آسیب‌های اجتماعی منجر شود.

موضوع این است که طراحی پارک تنها شامل طراحی فرم، عملکرد، ساختار و حتی فضا نیست، بلکه پارک‌ها محل تجلی تجربه مردم، زندگی موجودات، فرایندهای خود سازمان‌دهنده طبیعت و توانمندسازی استفاده‌کنندگان است. بنابراین انتخاب محل نامناسب و جانمایی غلط، نقشه و طراحی غیر کارشناسی، فضای گسترده بدون نظارت و پایش، هاشدگی پوشش گیاهی و یا عدم رسیدگی منظم، فقدان مدیریت نگهداری، عدم نظم‌بخشی به عملکردهای روزانه، فقدان و یا عدم طراحی مسیرهای دسترسی و راه‌های کافی به و در میان پارک، فقدان روشنایی مناسب، عدم نظارت یا حضور محسوس پلیس، بی‌توجهی به فرهنگ‌های غالب محیط، عدم توجه به فضای تفریح و بازی استاندارد برای کودکان، فقدان سرویس‌های بهداشتی، سلب استراحت و حتی محل‌هایی برای جمع‌آوری زباله... نیز می‌تواند به‌صورت بالقوه محیط نامناسبی را برای بروز ناهنجاری، جرم، تهدید و آسیب‌های اجتماعی به وجود آورد. ازاین‌روست که در ساخت پارک شناخت محل و مشورت با کارشناسان خیره اجتماعی، در کنار مهندس‌ان خوش فکر اهمیت بسزایی دارد.

پس باید توجه داشت که ساخت پارک متناسب با محیط، از نکات مهم در فضاسازی شهری است و اینکه برخی فضاهای سبز نه‌تنها برای یک منطقه مناسب نیستند بلکه با حمله به ساختارهای محلی موجب نابودی و یا سلب امنیت و آرامش شهروندان و متعاقباً هدررفت سرمایه و بودجه‌های عمرانی را نیز باعث می‌شوند.

یک طرح و همه الزامات، بایستگی‌ها و شایستگی‌ها...

بسیاری از کارشناسان و صاحب‌نظران ضمن تأکید بر جایگاه و نقش فضای سبز در ساختار شهرهای کشورمان که در منطقه‌ای خشک واقع شده اما بر این نکته نیز توجه ویژه دارند که متأسفانه به دلایل مختلف تاکنون ضابطه و الگوی مشخصی که کاربری‌ها و عملکرد فضاها را در پارک‌ها مشخص کند تعیین نشده است

